

יישב לו בחיפה, במיסגרתם של הסופרים שאותם אימץ ראש העיריה **אבא הרשי**, והגיע לגבורות.

בכך השני מנתח גורית גוברין את עיקרי יצירתו של שופמן, תוך שירותוט יכולת הסיפור של אמן הכתיבה הקצרה, מיומנותו ומאבקי הספרותיים הרבים ל- אורך שנים כה רבות של הספרות העברית בגולה ובארץ. גוברין בוחנת את השתנות יחס הביקורת עם השנים לכתיבתו של שופמן, ואת מגעים עם סופרים אחרים, בני כמה דורות, ביניהם י"ח ברנר, מ"י ברדיצ'בסקי, שאול טשרניחובסקי, אורי צבי גרינברג ואחרים.

אין ספק, ששני הכרכים של המחקר שערכה גורית גוברין חושפים ומגוללים לפני הקורא ביומנו עולם רחב יריעה של סופר עברי יוצא-דופן, אם כי נשכח לא במעט (באחרונה ערך חיים באר מסע בעקבותיו של שופמן, באמצעות מראי-המקום של גוברין). סופר שמן הראוי לו להיקרא יותר בישראל של היום, ובי עיקר הדברים שאותם כתב על עליית קול המון וקול שדי של הנאציזם, באוסטריה של שנות השלושים, עם כל המשל שיש בהם, לישראל ראשית שנת 1983.

עגנון

בימים אלה ראה אור במסגרת סידרת פני הספרות הספר שמואל יוסף עגנון — מיבחר מאמרים של יצירתו * בעריכתו של הלל ברזל. בדיברי המבוא שלו כותב העורך על דרכי הפרשנות של יצירות עגנון, בצירוף תיאור חטוף של תולדות חייו, השתנות יחס הביקורת לכתיבתו, במהלך השנים, מאז שנות הראשית שלו. **שמואל ורסס** בוחן את המיבנה של הכנסת כלה, ושמעון הקטין את אורח נסה ללון, ברוך קורצווייל סוקר את הכלב בלץ בספר תמוג שלו ששום הלל ברזל את התשתית הפיוטית של הרומן שירה. ברוך קורצווייל מנתח את פת שלימה ואברהם כאנר משווה את המספר הבלתי המיומן ב.מיכאל שלי (על עמוס עוז) וב.דמי ימיה. יהודה פרידלנדר כותב את המארג הסאטירי בעיר ומלוואה. במסך המוקדש לביקורת על סיפורים של עגנון, מובאים דבריו של י"ח ברנר, מגלוח של עגנון, על הסיפור עגנות, בצד ביקורת חדשנית יותר של יצחק מזכנר, כותב ברשימתו המפורסמת על פטר, עידו ועינים. רשימה רבת-עניין היא רשימתו של גבריאל מקדק על טראנסצנדנציה, אגנות ומחקר מדעי בשני סיפורים סימליים של ש"י עגנון: "עידו ועינים" ו"עוד עולמי", רשימה המבוססת על ספרו שחיבר מוקד בעבר הרחוק והוא, לדעת כותב שורות אלה, דבר הביקורת והמפיענות המקורי ביותר שפורסם אי פעם על ספר כלשהו בסיפורת העברית החדשה.

יעקב בהט בוחן את הרופא וגרושתו, בעוד שאליעזר שביד מציג את תהילה לעגנון כסיפור-קודש. מאמרים אלה, והאחרים שלא הוזכרו כאן, מציגים חתך רוחב לא מבוטל על בחינת כלל יצירתו של עגנון, כאשר חלקו של גדול חוקרי עגנון, ברוך קורצווייל, אינו ניצב בפרופורציה נכונה, וכן חלקו של משולם טוכנר, יחד עם זאת, מרחיק קובץ זה מעריכה לקויה בבחינת המאמרים על עגנון, דבר הטוגם בהבנת גדולת סופר זה, מסך-כל המאמרים המתפרסמים כאן, שחלקם הובאו לקובץ מתוך שיקולים כיתתיים, ולא משיקולים ערכיים. וחבל, אך יחד עם זאת, אין בכוחם של חצי תריסר מאמרים של מבקרים לפגום כהוא זה בעוצמת יצירתו של עגנון.

שלונסקי

סיפורו של **יעקב בהט** אברהם שלונסקי * שמואל יוסף עגנון, מיבחר מאמרים על יצירתו; עורך: הלל ברזל; הוצאת עט"עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות; 559 עמודים (כריכה רכה).

סקי — חקר ועיון בשירתו ובהגותו * מביא היצג לשירתו של המשורר, הנחשב על דור האבות והמייסדים של השירה העברית-ישראלית החדשה, בהט בוחן את מישנתו הפיוטית של שלונסקי, את מילונו הפיוטי, נפתולי אלהים בשירתו ובהגותו ומורשת ישראל באלה.

בחינתו של בהט היא שיטתית למדי, תוך שהיא מתעלמת מהפחת שנוערך לשיירת שלונסקי בשנים שאחרי מותו. יחד עם זאת הוא בוחן נושאים כמו מוטיב העקדה בשירתו ("זה פשר החזון כנלש עדרים / שכן מעקדה רואה קרני האיל... אל המצורה נהנתך גופי יחירי / וקלו עלי כתר עצי המערבה..."), עיונים במשירי הפרוזודור הארוך, בהתגלות, בסופה, בי מול הראי, במדומים ("וכך אטע חונג כרכב-מדומים: לכל חזיון-קידה קימת חרחה אקומה / ומימיני ומשמאלי יהיבו חיובים...") ועיונים בסחרחורת. בפרק האחרון מתייחס בהט לאחד העימותים האידאיים-שיריים המרתקים של ימי הראשית בשירה הארצישראלית, שלונסקי מול אורי צבי גרינברג, ול-היפך ("ומה ככך: אם כל מוקיון-סורים / את שם-יהודה עה יפריח / ולכל אני רוכב על המורים / יהדרו: הורא משיח!...").

סיפורו של בהט, למרות שהוא מחמיץ את היחס שבין שירת שלונסקי ואורח חייו, וטוגם בחיפוף דמות משורר זה לקורא בן זמננו, יש בו כמה פרקים, שיש בכוחם לשכלל את חזית הקריאה בשירי שלונסקי.

זוסמן

עזרא זוסמן, בן דורם של שלונסקי ואלתרמן, לא זכה לעדנה ביקורתית רבה בחייו ובמותו. בסיפורו עיונים בשירת עזרה זוסמן * מעניק ד"ר ברוך לינק

משורר זוסמן

הערב בא בנישכחות

מעט עדנה, כטוב מאוחר מאף פעם לא. לינק בוחן את האספקטים הפואטיים המייסדים בשירתו של עזרא זוסמן, דרך הליריות המאפיינת אותם, בשירים כמו טבריה בגשם וגבורות הטל. לינק בוחן את הקשרים שבין שירת זוסמן למציאות ולאסכולה הסימבוליסטית, ואת השירה ככוח גואל, כפי שזה משתקף בשירו אורי ניסן גנסין: ("הערב כא כנשכחות השיח. / להומל לפרקליו המדומים / פסע לאש על פני השטיח / השחוק. קרב אליו דומם..."). לינק בוחן גם את המגישה הבלתי-חדלה כימעט בשירי זוסמן עם הטבע, האושר ויחסי הגוף עם הטבע. לא נפקד כאן פרק האהבה והשפעתה של האשה על שירת המשורר, והעזרה שהאהבה מעניקה למשורר בהת-

* יעקב בהט — אברהם שלונסקי — חקר ועיון בשירתו ובהגותו; הוצאת יחדיו + דבר; 310 עמודים (כריכה רכה). * ברוך לינק — עיונים בשירת עזרא זוסמן; הוצאת אלף; 215 עמודים (כריכה רכה).

גברותו של פחד המוות. זוסמן, שבשירתו מושפע מהשוואה ש- עברה על מישפחתו ועל יהודי אירופה, מתייחס באחד משיריו לשינוי שבראית האלוהים, ולינק בוחן זאת בכלי הביקורת. אין ספק ששירתו של זוסמן היתה ראוייה להתייחסות ביקורתית, ודומה כי ברוך לינק רק החל בגאולת שירתו של משורר, שנחשב לאחד מהמנוורים שבבני דורו. לינק הצליח לחשוף טפח מביקורתה של אותה שירה.

ביקורת הביקורת

טעם רב קיים בסיפורו של שמואל ורסס ביקורת הביקורת * שבו הוא מעריך בוחן את גילגולי הביקורת על יצירות סופרים עבריים שונים, במשך דור ושניים.

ורסס פותח בבחינת שירת י"ח במיבן חן הדורות, ובודק את מנדלי מונ"ם בראי הביקורת העברית. משווה בין ברנר ומנדלי וסוקר את ביאליק של ברנר וביקורת הספרות העברית בעניו של

סופר עליכם חמישים שנות ביקורת

ח"נ ביאליק, ואת השלבים הראשונים שבחקר שירת ביאליק וכתיבתו. פרק מרתק הוא הפרק הבוחן חמישים שנות ביקורת על יצירות שלום עליכם. פרק אחר סוקר את עולמו של המספר א"א קבק כמבקר וכמודל לסופר-מבקר. פרק הסיום של הספר מתייחס לשם נשכח מעט, ישראל צינברג — היסטוריון של ספרות ישראל.

יש בסיפורו של ורסס כוח של הענקת מימד-הזמן להתחזקותה והתעצמותה של הסיפורת העברית, סיפורת המעניקה לברי קורת את זכות הקיום, והבחינה הרב תקור פתית לסיפורת.

קורצווייל

אל ספריו של המבקר ברוך קורצווייל הצטרף באחרונה ספר חדש תחת הכותרת חיפוש הספרות הישראלית **. שהוא בבחינת עוד כינוס של מאמרי ביקורת, שבהם בוחן קורצווייל את ערכיה האמנותיים הרבניים של ספרות בגיהאזק משנות הארבעים ועד לשנות השישים המאוחרות. בספר זה בוחן קורצווייל את בעיות הרביעיות הספרותיות בישראל, את האפשרויות הגלומות בספרות זו והערות למהות דיוקנו של הסיפור הישראלי.

בחלק השני של הספר, על סופרים וספריים, בוחן קורצווייל את בחורשה אשר בגבעה של יזרה, את כעשב השדה של מרדכי טביב, הוא הלך בשדות של מלשה שמיר, את סיפוריו של יגאל מוסיון וסיפורי בנימין תמוז. הוא גם בוחן ומבקר את סיפורי ישרי יהודה עמיחי ודליה רביקוביץ, ומבקר את החיים כמשל של פינתם שרה, ואת

* שמואל ורסס — ביקורת הביקורת; הוצאת יחדיו; 280 עמודים (כריכה רכה). ** ברוך קורצווייל — חיפוש הספרות הישראלית; הוצאת בראילן; 328 עמודים (כריכה קשה).

משורר רטוש

מסע לעצמות השירה

ספריהם של נעמי פרנקל, יורם קניוק, עמים עוז וא"ב יהושע. בניספחים לספר, תחת הכותרת החזרה אינסה את משורר-הקץ נתנאל מבקר קורצווייל את שירו של נתן זך סוס העץ מיכאל.

אין ספק, שלמרות דיעות רבות שאינן נראות לכותב שורות אלה, אין ספר מאמרים זה של קורצווייל מבייש את קודמיה, והוא מעניק מימד של פרספקטיבה לכמה מיצירות הספרות הישראלית בעשורי השנים של המדינה.

רטוש

בסיפורו השני בסידרה משוררים בגדול, חס, שכתרתו היא משוררי בשורה, מביא המבקר הלל ברזל, את-החד-אורך לשירה הישראלית בת-זמננו. החל בחיים נחמן ביאליק וכלה ביהודה עמיחי. בין המשוררים ששיריהם נסקרים בספר, בולטת המסה של שאול טשרניחובסקי כליל הסוניטות כז'אנר, הפרק על שירת יונתן רטוש גילוי — כטוי — גילוי. במסה זו על שירת רטוש עורך ברזל

מסע לעצמותיה של שירה זו, תוך השוואת וואת המאניפסטים האידיאולוגיים של רטוש במסגרת התנועה הכנענית עם שירתו, שהיא פועל שווה למאניפסטים אלה ("ומי האיש אשר יוכל ויעמוד חיים — / בדמי ימיו — / כאמן הנכבש האכזרית / הזאת...") ברזל בוחן את הגלוי והכסוי שבשירת שירי המשורר, תוך שהוא מאוכזר יצירות אחרונות שלו, בניגוד למבקרים אחרים, שהינם בעלי נטייה להתבצר בשירי הראשונים של משורר זה. ברזל אף מגדיר את הרומן של עמיחי מי יחנני מלון כרומן בנוסח של היפראליזם ומשווה את הפרווה של עמיחי עם כתיבת החרוזים שלו.

בסיפורו של ברזל מצויות מסות נוספות, המתייחסות לשירים של ישראל אפרת, שמעון הקטין, נתן אלתרמן, אבות ישרה, אמיר גלבע ומשוררים אחרים.

* הלל ברזל — משוררי בשורה; הוצאת יחדיו; 336 עמודים (כריכה רכה).